STRATIGMA
STRATEJİK İSTİHBARAT — İSTANBUL

STRATIGMA L'AFRIQUE
Aylık Pan-Afrika stratejik analiz serisi · Türkçe sürüm

Ankara, üçüncü yol

Türkiye'nin Frankofon Afrika'ya teklifi

Türkiye'nin teklifi: araçları ve hukuki çerçevesiyle betimlenmiş, sonuçlarıyla ölçülmüş; Fransa, Rusya, Cezayir, Çin ve ABD'ye uygulanan ölçütlerle değerlendirilmiştir.

SAYI 5 — KASIM 2026

stratigma.org

Özet

Bu sayı, 9-20 Kasım 2026 tarihlerinde Antalya'da toplanan COP31 sırasında ve 8-9 Aralık'ta Trablus'ta yapılacak dördüncü Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi'nden dört hafta önce yayımlanıyor. Ankara 2026'da Nijer ile askerî eğitmen görevlendirilmesine ilişkin bir protokol imzaladı (7 Nisan), Cezayir ile Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi'nin ilk toplantısını yaptı (7 Mayıs), General Tiani'yi Afrika dışındaki ilk ziyaretinde ağırladı (3-5 Haziran), Burkina Faso ile siyasi istişareleri başlattı ve Libya'nın doğusundaki Temsilciler Meclisi'nin 2019 tarihli deniz yetki alanları mutabakat muhtırasını onaylamasını sağladı (20 Ekim), ardından Mali Savunma Bakanlığı ile birlikte Bamako'da bir savunma sanayii fuarının ikinci edisyonunu düzenledi (9-13 Kasım). Sayı, Türkiye'nin Frankofon Afrika'ya sunduğu teklifi betimliyor, Ankara'nın hukuki çerçevesini ve resmî pozisyonlarını aktarıyor, sonuçları ölçüyor ve Eylül sayısında belirlenen üç ölçütü Türkiye'ye uyguluyor: askerî varlık yerine hizmet, ortak devletlerin iç dengesinde taraf olmama, doğrulanabilir yetkinlik aktarımı. Aynı ölçütler ortak bir tabloda Fransa'ya, Rusya'ya, Cezayir'e, Çin'e ve Amerika Birleşik Devletleri'ne de uygulanıyor. Bu teklif için yaygın olarak kullanılan « üçüncü yol » ifadesi, doğrulanması gereken bir varsayım olarak ele alınıyor. İnceleme üç sonuca varıyor. Türkiye'nin teklifi, Sahel'in Batılı olmayan ortakları arasında en geniş araç yelpazesini kapsıyor, ancak ekonomik ölçeği Çin'inkinin altında kalıyor. Teklif üç ölçütü kısmen karşılıyor. Başlıca riskler ise Ankara'nın niyetlerinden değil, yalnızca kısmen denetleyebildiği dört unsurdan kaynaklanıyor: müşteri orduların teslim edilen sistemleri kullanma biçimi, bu sistemlerin Mali'de dahil olduğu karar zinciri, bazı bileşenlerin bağlı olduğu üçüncü ülke lisansları ve tartışmalı birkaç dosyada ayrıntılı bir kamuya açık yanıtın bulunmaması.

Temel bulgular

- Ağ: 2002'de 12 olan büyükelçilik sayısı 44'e ulaştı; Türk Hava Yolları 41 ülkede 62 şehre uçuyor; TİKA'nın kıtada 22 ofisi var; 35 Afrika devletiyle askerî çerçeve anlaşması imzalandı; Ticaret Bakanlığı'na göre ticaret hacmi 2025'te 40 milyar dolara yaklaştı.
- Dağılım: ticaretin büyük bölümü Kuzey Afrika'da yoğunlaşıyor. Sahra altındaki Frankofon Afrika'da hacimler sınırlı: Senegal ile 400-500 milyon dolar düzeyinde, Nijer ile 273 milyon dolar. Bu bölgedeki varlık altyapı imtiyazlarına ve sivil tesislere dayanıyor.
- Güvenlik: SIPRI'ye göre Türkiye, 2021-2025 döneminde Sahra altı Afrika'nın başlıca silah ithalatının %11'ini karşıladı. TB2 ve Akıncı insansız hava araçları üç AES devletinde de hizmette. Nijer ile yerinde eğitim protokolü imzalandı; Çad'ın Abéché kentinde bir İHA tesisi kullanılıyor.
- Çerçeve: silah ihracatı bakanlık iznine ve son kullanıcı belgesine tabi. Türkiye Silah Ticareti Antlaşması'nı 2013'te imzaladı, onaylamadı. Silahlı İHA satışlarına bağlı kullanım koşullarını tarif eden kamuya açık bir metin bulunmuyor.
- Değerlendirme: Frankofon Afrika'da Türkiye'nin bir iç güç mücadelesine katıldığına dair belgelenmiş bir bulgu yok. Fiziksel varlık artıyor. Bakım ve kullanımın bir bölümü tedarikçiye bağımlı kalmayı sürdürüyor.
- Riskler: The Sentry'ye göre Mali'de Türk İHA'ları, vuruşları Rus subayların onayladığı bir zincir içinde kullanılıyor. Burkina Faso ve Mali'de sivillerin öldüğü İHA vuruşları belgelendi. AFP'ye göre Çad'da bazı araçlar ödenmeyen borçlar nedeniyle yerde kaldı. SADAT şirketine ilişkin iddialar yalanlandı, ancak aydınlatılmadı.

- Karşılaştırma: Çin ve ABD aynı devletlere farklı formatlar öneriyor. Çin askerî varlık olmaksızın teçhizat ve yatırım, ABD ise istihbarat ve madenlere erişim sunuyor. Sahel devletleri bu teklifleri birbirinin yerine koymuyor, birleştiriyor.

YAYINCININ KONUMU

Stratigma İstanbul'da kuruludur ve çalışmalarının bir bölümünü Türk karar vericiler ve kurumlar için yürütür. Bu sayı, kuruluşun yerleşik olduğu ülkenin politikasını konu alıyor.

Değerlendirme ölçütleri, serinin Fransa'ya (Sayı 1), Rusya'ya ve Cezayir'e (Sayı 3) uyguladığı ölçütlerdir. Burada hiçbir uyarlama yapılmadan uygulanmış, ardından Çin'e ve ABD'ye genişletilmiştir.

Türkiye'nin teklifi lehine ve aleyhine olan unsurlar aynı kanıt kuralıyla sunulmuştur. Tartışmalı her dosyada metin kaynağı, kaynağın neyi ortaya koyduğunu, neyi ortaya koymadığını ve varsa Türk makamlarının yanıtını belirtir. Ek 3 bunların dökümünü verir.

Türk, Fransız, Rus, Çin ve Amerikan resmî söylemleri, sonuçların betimi olarak değil, Afrika'nın sahalarından biri olduğu güçler arası rekabette birer konumlanma aracı olarak ele alınmıştır.

Bu metin, Fransızca yayımlanan sayının Türkçe sürümüdür. İki metin arasında fark görülmesi hâlinde Fransızca metin esas alınır.

I. Yapı: diplomasi, ağlar, ticaret

Türkiye'nin Afrika politikası, tarihi ve belgesi belli bir devlet kararına dayanır: 1998'de Afrika'ya Açılım Eylem Planı, 2005'te « Afrika Yılı », 2008'de Afrika Birliği'nin stratejik ortağı statüsü, ardından üç ortaklık zirvesi (2008 İstanbul, 2014 Malabo, 2021 İstanbul). Anadolu Ajansı'nın aktardığı Dışişleri Bakanlığı verilerine göre kıtadaki büyükelçilik sayısı 2002'de 12 iken 2024'te 44'e çıktı; açıklanan hedef 50. Ankara'da büyükelçiliği bulunan Afrika devleti sayısı 2008'de 10 iken bugün 38. Türk makamlarına göre Cumhurbaşkanı Erdoğan kıtada 31 ülkeye elliden fazla ziyaret yaptı. Bu ağa, 2003'te 4 ülkede bulunan ve bugün 31 ülkeye yayılan ticaret müşavirlikleri ile Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) bünyesindeki 48 ikili iş konseyi ekleniyor.

Bu devlet ağı, kamu ve yarı kamu kuruluşlarıyla destekleniyor. Türk Hava Yolları 41 Afrika ülkesinde 62 şehre uçuyor. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı'nın (TİKA) kıtada 22 ofisi, Yunus Emre Enstitüsü'nün 15 ülkede 18 merkezi bulunuyor. 2016'da kanunla kurulan Türkiye Maarif Vakfı, 27 Afrika ülkesindeki 230'dan fazla kurumda yaklaşık 25.000 öğrenciye eğitim veriyor; Fethullah Gülen yapılanmasının kıtada açtığı ve Ankara'nın 2016'dan sonra devrini sağladığı okulların çoğunu bu vakıf işletiyor. 2024 sonu itibarıyla yaklaşık 62.000 Afrikalı öğrenci Türkiye'de yükseköğrenim görüyordu. TRT Afrika 2023'ten bu yana Fransızca, İngilizce, Svahili ve Hausa dillerinde yayın yapıyor. Bayram Balcı ve Issouf Binaté'nin 2026'da Türkiye'nin Batı Afrika'daki varlığına ayırdığı çalışma (CERI-Sciences Po), bu yerleşmenin üç dayanağını saptıyor: diplomasi, din ve ağlar.

Ticaret Bakanı Ömer Bolat'ın 3 Kasım 2026'da açıkladığı rakamlara göre Türkiye-Afrika ticaret hacmi 2003'te 5,4 milyar dolar iken 2025'te 40 milyar dolara yaklaştı: yaklaşık 24 milyar dolar ihracat, 16 milyar dolar ithalat. Kıtaya ihracat 2026'nın ilk yedi ayında 13,3 milyar dolara ulaştı; yıllık artış %12,6. Resmî hedef 2028'de 50 milyar dolarlık ticaret hacmi. Türk müteahhitlik firmaları kıtada toplam değeri yaklaşık 105 milyar dolar olan 2.118 proje üstlendi. Doğrudan yatırım stoku bunun çok altında: resmî açıklamalara göre 7-10 milyar dolar. Türkiye 50 Afrika devletiyle ticari ve ekonomik işbirliği anlaşması, 33'üyle yatırımların korunması anlaşması, 5'iyle serbest ticaret anlaşması imzaladı.

© Stratigma 2026 — stratigma.org

Bu hacimler eşit dağılmıyor. Kuzey Afrika, 2010-2019 döneminde Türkiye-Afrika ticaretinin yaklaşık %65'ini oluşturuyordu ve hâlâ birinci ortak grup: başlıca pazarlar Cezayir, Fas ve Mısır; yalnızca Cezayir ile ticaret 6 milyar doları aşıyor. Sahra altındaki Frankofon Afrika'da büyüklükler farklı. Senegal ile ticaret 2024'te yaklaşık 250 milyar CFA frangı, yani 400-500 milyon dolar düzeyindeydi; ortak hedef 1 milyar dolar. Nijer ile ticaret 273 milyon dolar. Türkiye'nin bu bölgedeki ekonomik varlığı ticaretten çok altyapı imtiyazlarına dayanıyor. Senegal'de Limak-Summa ortaklığı Blaise Diagne Uluslararası Havalimanı'nı tamamladı ve 2016'da verilen 25 yıllık imtiyaz kapsamında, kamu şirketi AIBD ile birlikte işletiyor. Nijer'de Summa, Niamey Diori Hamani Havalimanı'nı kamu-özel işbirliği modeliyle yeniledi, 2019'da teslim etti ve işletmesini üstlendi; pist 2022'de 3.800 metreye uzatıldı. Gine'de Albayrak, 2018'den bu yana Konakri Limanı'nın konvansiyonel terminalinin imtiyaz sahibi; 2023'te başkent havalimanının genişletilmesi işini de aldı. Bu imtiyazlar, Türk şirketlerini ev sahibi devletlerin dış dünyaya erişiminin bağlı olduğu tesislerin başına getiriyor. İkili çerçeveler yeni: Senegal ile Karma Komisyon altıncı toplantısını Nisan 2026'da Dakar'da yaptı; Nijer ile Ekonomik ve Ticaret Ortak Komitesi Haziran 2026'da kuruldu.

Sivil boyut. Teklifin en az yorumlanan ve en eski bölümü. Nijer'de, Erdoğan'ın Ocak 2013'teki Niamey ziyaretinin ardından TİKA tarafından inşa edilen Nijer-Türkiye Dostluk Hastanesi ortak işletiliyor. Hastanenin ortak işletilmesi ve devrine ilişkin protokol 4 Haziran 2026'da Ankara'da iki ülkenin sağlık bakanlarınca yenilendi; General Tiani hizmetlerin genişletilmesini kamuoyu önünde talep etti. TİKA Nijer'de sulama, tarım ve hayvancılık alanlarında da çalışıyor. TİKA'nın Dakar ofisi bölgesel yetkili: Senegal, Moritanya, Mali, Burkina Faso, Gine-Bissau ve Yeşil Burun Adaları'nı kapsıyor. DEİK Türkiye-Nijer İş Konseyi Başkanı'na göre Nijer'de yaklaşık 500 Türk vatandaşı yaşıyor. Bu unsurlar ekonomik büyüklükleri değiştirmiyor. Ancak ilgili başkentlerde, Türkiye'nin teklifinin halkın doğrudan karşılaştığı bölümünü oluşturuyor; Nijer makamları da savunmanın yanında özellikle bu boyutu anmayı tercih etti.

Finansman. Yapının en dar halkası. Resmî ihracat kredi kuruluşu Türk Eximbank, 2026'da tüm pazarlar için 59 milyar dolarlık destek hedefliyor. Banka, eş finansman anlaşması yaptığı Africa Finance Corporation'ın 2023 sonunda Afrika dışından ilk egemen hissedarı oldu; bu kuruluş Nisan 2026'da Türk elektrik üreticisi Aksa Enerji'ye Afrika'daki santralleri için 300 milyon dolar kredi verdi. Bu araçlar ticari projelerin finansmanına hizmet ediyor. Bugün itibarıyla Çin'in devlet kredileriyle veya Körfez'in egemen fonlarıyla karşılaştırılabilir bir Türk kamu aracı bulunmuyor. Hükümete yakın araştırma merkezi SETA'nın Ağustos 2026'da yayımladığı analiz de Türkiye'nin hacim bakımından büyük finansörlerle rekabet edemeyeceğini, üstünlüğünün ortaklık modellerinde olduğunu saptıyor.

Bu yapıya eşlik eden resmî söylem (eşit ortaklık, karşılıklı saygı, kazan-kazan, sömürge geçmişinin bulunmaması) teklifin bir parçasıdır ve bu sıfatla çözümlenmelidir. Türkiye Afrika'da, birden çok dış gücün aynı anda nüfuzunu artırmaya çalıştığı bir alanda faaliyet gösteriyor. Söylemi onu bu rekabet içinde konumlandırıyor; tıpkı Fransız, Rus, Çin ve Amerikan söylemlerinin kendi sahiplerini konumlandırdığı gibi. Bu söylem siyasi ve ticari bir argümandır; sonuçların ölçüsü değildir.

TÜRKİYE'NİN AFRİKA'DAKİ TEKLİFİ: SAYISAL GÖSTERGELER

Ağ: 44 büyükelçilik (2002'de 12) · Ankara'da 38 Afrika büyükelçiliği · 31 ülkede ticaret müşavirliği · 48 DEİK iş konseyi · THY ile 41 ülkede 62 şehir · 22 TİKA ofisi · 27 ülkede yaklaşık 25.000 Maarif öğrencisi.

Ekonomi: 2025'te 40 milyar dolara yakın ticaret hacmi (2003'te 5,4) · toplam yaklaşık 105 milyar dolarlık 2.118 müteahhitlik projesi · 7-10 milyar dolar doğrudan yatırım · 2028 için 50 milyar dolar ticaret hedefi.

Savunma: 35 Afrika devletiyle askerî çerçeve anlaşması, 21'iyle eğitim, 29'uyla savunma sanayii işbirliği anlaşması · SIPRI'ye göre 2021-2025'te Sahra altı Afrika'nın başlıca silah ithalatının %11'i; Çin'in (%22) ve Rusya'nın (%12) ardından üçüncü sıra.

COP31 VE İKLİM BOYUTU

COP31, 9-20 Kasım 2026'da Türkiye'nin başkanlığında Antalya'da toplanıyor; müzakereleri Avustralya yürütüyor. COP32 Etiyopya'ya verildi. Türkiye, Çerçeve Sözleşme'nin Ek I listesinde yer alıyor, Ek II listesinde yer almıyor: gelişmiş ülkelerin finansman yükümlülüklerine tabi değil.

SETA'nın Ağustos 2026 tarihli analizine göre Afrika küresel iklim finansmanının yaklaşık %3'ünü alıyor ve temiz enerji projeleri için %15-18 faizle borçlanıyor; bu oran Avrupa ve ABD'de %2-5. Afrika Grubu uyum finansmanının üç katına çıkarılmasını talep ediyor.

Aynı analiz, COP31'i COP32'ye bağlayan bir Türkiye-Afrika iklim işbirliği mekanizması öneriyor: pilot ülkeler, sektörel çalışma grupları, yerli katkı şartlı YEKA modelinin uyarlanması, erken uyarı, sulama. Yazım tarihi itibarıyla bu öneri bir hükümet taahhüdü niteliği taşımıyor.

Bu boyut, Türkiye'nin yerleşik kapasitelerine (yenilenebilir enerji, depolama, sulama) ve Afrika'nın dile getirdiği bir talebe karşılık geliyor. Etkisi, yukarıda zayıf halka olarak belirtilen finansmana bağlı olacak.

II. Güvenlik teklifi: teçhizat, eğitim, varlık

Türkiye'nin en hızlı ilerlediği alan silah tedariki. SIPRI'nin Mart 2026'da yayımladığı verilere göre Türkiye, 2021-2025 döneminde Sahra altı Afrika'nın ithal ettiği başlıca silahların %11'ini sağladı; Çin (%22) ve Rusya'nın (%12) ardından geliyor. Küresel transferlerdeki %1,8'lik payıyla dünyanın on birinci ihracatçısı. Savunma ve havacılık ihracatı 2025'te 10 milyar doları aştı. Baykar'ın Afrika'daki müşterileri arasında Angola, Burkina Faso, Cibuti, Etiyopya, Kenya, Mali, Fas, Nijer, Nijerya ve Togo bulunuyor.

Üç AES devletinde teslimatlar 2022'de Bayraktar TB2 ile başladı: aynı yıl Nijer'e altı araç, Aralık ayında Mali'ye ilk teslimat. Mali'nin envanterinde 2024 başında en az on yedi TB2 bulunuyordu; ülke 2024 sonundan itibaren bir üst sınıftaki Akıncı'yı da kullanıyor ve Temmuz 2026 sonunda Sévaré'de yeni bir teslim töreni yapıldı. Burkina Faso Nisan 2024'te bir düzine kadar TB2 ve Akıncı teslim aldı. Nijer'in envanterinde ayrıca Hürkuş uçakları ve 2021-2022'de teslim edilen zırhlı araçlar var. Çad'a 2023-2024'te Hürkuş uçakları ile Anka ve Aksungur İHA'ları teslim edildi. Tercihin gerekçelerini alıcılar kendileri açıklıyor: kısa teslim süreleri, siyasi koşulun bulunmaması, bir TB2 için 2-5 milyon dolar arasındaki satın alma fiyatı. Bu gerekçeler, söz konusu devletlerin Batı'nın teklifine ilişkin yaptığı ve Eylül sayısının Rusya tercihi bağlamında aktardığı teşhisle örtüşüyor.

İkinci format eğitim. Malili ve Nijerli askerler Haziran 2026'da Isparta'da özel kuvvetler eğitimini tamamladı. Nijer ile Türkiye arasında 2020'den beri bir askerî eğitim ve işbirliği anlaşması yürürlükte. 7 Nisan 2026'da iki ülkenin savunma bakanları Ankara'da, Türk eğitmenlerin Nijer üslerinde görevlendirilmesini öngören bir protokol imzaladı; personel sayısı, takvim ve yerler

açıklanmadı. Projeyi Eylül 2025'te duyuran Middle East Eye, Suriye ve Irak'ta görev yapmış komandolardan ve özel kuvvetler mensuplarından söz ediyor, bu personelin muharebe harekâtına katılmadan eğitim ve danışmanlık vereceğini belirtiyordu; aktarılan büyüklükler kaynaktan kaynağa değişiyor. Critical Threats Project, Nijer'i Türkiye'nin Sahel'deki çapa devleti olarak niteliyor. Nijer ile Temmuz 2025'te bir askerî ve mali işbirliği anlaşması, Senegal ile Ağustos 2025'te aynı nitelikte bir ek protokol imzalandı.

Üçüncü format askerî varlık. Frankofon bölgenin dışında bu varlık eski: Somali'de TURKSOM eğitim merkezi 2017'den beri faaliyette, en az 16.000 Somalili asker burada eğitildi, Türk birliğinin mevcudu 2025 başında yaklaşık 400'den 800'e çıktı ve Meclis 2.500 kişilik bir üst sınıra izin verdi. Libya'nın batısında 2020'den beri Türk kuvvetleri konuşlu. Frankofon bölgede ise varlık yeni: Ocak 2025'te varılan anlaşmanın ardından Türkiye, Çad'ın doğusundaki Abéché'de eski Fransız tesisini danışmanlar ve operatörlerle birlikte İHA faaliyetleri için kullanıyor. Nisan 2026 tarihli Nijer protokolü ikinci örneği oluşturuyor.

BAMEX fuarı yöntemi gösteriyor. Türk şirketi The Peak Defense'in Mali Savunma Bakanlığı ile birlikte 9-13 Kasım 2026'da Bamako'da düzenlediği fuarın ikinci edisyonuna Baykar, Aselsan ve Roketsan dahil yirmiden fazla Türk şirketi, Çinli, Alman ve Sudanlı katılımcılar ile kırk kadar Afrika devletinin heyetleri katıldı; program silah tedariki ve yerli üretim üzerine kuruldu. Baykar, insansız savaş uçağı Kızılelma'yı Mali renkleriyle sergiledi; herhangi bir sipariş açıklanmadı. Mali Ulusal Güvenlik Konseyi Daimi Sekreteri General Yamoussa Camara, Anadolu Ajansı'na yaptığı açıklamada AES devletleri arasındaki işbirliğinin güvenlik ihtiyaçlarını karşılamaya yetmediğini ve Türkiye ile işbirliğinin derinleştirilmesiyle tamamlanması gerektiğini söyledi. 10 Kasım'da, fuar sürerken, ABD Afrika Komutanlığı'nın komutanı Mali devlet başkanı tarafından kabul edildi.

GÜVENLİK TEKLİFİ: ÜÇ FORMAT

Teçhizat: TB2 ve Akıncı (Mali, Burkina Faso, Nijer, Togo), Anka ve Aksungur (Çad), Hürkuş (Nijer, Çad), zırhlı araçlar; Bamako'da BAMEX fuarı (2025, 2026).

Eğitim: Türkiye'de kurslar (Malili ve Nijerli özel kuvvetler, Isparta, Haziran 2026); Nijer'de öngörülen yerinde eğitim (7 Nisan 2026 protokolü); askerî ve mali işbirliği anlaşmaları (Nijer, Senegal).

Varlık: Abéché'de İHA tesisi (Çad, 2025'ten beri); Frankofon bölge dışında Somali'de TURKSOM (2017) ve Libya'nın batısındaki konuşlanma (2020).

III. Hukuki çerçeve ve Türkiye'nin resmî pozisyonları

Bir güvenlik teklifini değerlendirmek için tedarikçinin kendisine uyguladığı kuralları ve kendi faaliyeti hakkında söylediklerini bilmek gerekir. Bu bölüm bunları yayımlandıkları biçimiyle aktarıyor.

İhracat rejimi. 2004 tarihli 5201 sayılı Kanun, her yıl yayımlanan listede yer alan harp araç ve gereçlerinin üretimini ve ihracatını Millî Savunma Bakanlığı'nın denetimine bağlar; ihracat izni, Genelkurmay Başkanlığı ve Dışişleri Bakanlığı'nın görüşleri alındıktan sonra bu bakanlıkça verilir. Uygulama yönetmeliği, alıcı devletin yetkili makamınca onaylanmış bir son kullanıcı belgesi arar; alıcı bu belgeyle malzemeyi satıcının onayı olmadan üçüncü taraflara devretmeyeceğini taahhüt eder. Türkiye Wassenaar Düzenlemesi'nin kurucu üyesidir (1996), transferlerini her yıl BM Konvansiyonel Silahlar Kütüğü'ne bildirir ve Güvenlik Konseyi'nin tüm ambargolarına uyduğunu beyan eder. Silah Ticareti Antlaşması'nı 2 Temmuz 2013'te imzaladı;

Dışişleri Bakanlığı'na göre onay süreci sürüyor ve Türk heyeti 2023 ve 2025 Taraf Devletler Konferanslarında antlaşmanın amaç ve ilkelerini gözettiğini bildirdi. Dolayısıyla Türkiye, bu antlaşmanın her ihracattan önce öngördüğü risk değerlendirmesi yükümlülüğüyle bağlı değil. ABD ve Rusya da antlaşmaya taraf değil; Çin 2020'de katıldı.

Çerçevenin kapsamadığı alan. Son kullanıcı belgesi kullanımı değil, yeniden ihracatı düzenler. Silahlı İHA satışlarına bağlı kullanım koşullarını, alıcının raporlama yükümlülüklerini veya uluslararası insancıl hukuka aykırı kullanımın sonuçlarını tarif eden kamuya açık bir metin yok. İçeriği kamuoyuna yansıyan tek sözleşme, Jeune Afrique'in yayımladığı ve The Sentry'nin incelediği Mali Akıncı sözleşmesidir; bu sözleşme üreticiyi araçların kullanımından doğan zararlardan sorumlu tutmuyor (madde 18). Bu eksiklik Türkiye'ye özgü değil: Rusya'nın ve Çin'in aynı devletlere yaptığı satışlar da kamuya açık hiçbir koşula bağlı değil. Yine de bu durum Türkiye'nin teklifini Avrupa ve Kanada rejimlerinden ayırıyor ve sistemlerinin kullanımı sorgulandığında Ankara'yı bir dayanaktan yoksun bırakıyor.

İfade edilen doktrin. Cumhurbaşkanı Erdoğan, General Tiani'nin ziyareti sırasında 4 Haziran 2026'da Türkiye'nin Afrika ülkeleriyle ilişkilerini eşit ortaklık, karşılıklı saygı ve kazan-kazan ilkeleri temelinde geliştirdiğini yineledi ve Sahel'de istikrarsızlığa yol açan terör örgütleriyle mücadelede dost ülkelerin yanında olduklarını söyledi. Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, 2 Temmuz 2026'da CNN Türk'e verdiği röportajda Türkiye'nin yaklaşımını, bir bölgenin sorunlarını o bölgenin devletlerinin sahiplenmesi olarak tanımladı; bu yaklaşımın Kafkasya'da ve Balkanlar'da uygulandığını, kendi ifadesiyle « Afrika'da aynı şeyi yapmaya çalışıyoruz » sözleriyle belirtti. Bakan, « Libya ve altı »nı Türkiye'nin etkin dış politika yürüttüğü alanlar arasında, Afrika'yı da Rusya ile istişarelerde artık gündeme gelen konular arasında saydı. Meclis'teki bütçe konuşmasında Afrika ortaklığını Türk dış politikasının en dinamik unsurları arasında gösterdi. Bu açıklamalar iki noktayı ortaya koyuyor: Ankara, Afrika faaliyetini bizzat bir dış, ekonomi ve güvenlik politikası olarak tanımlıyor ve Rusya'nın Afrika'daki varlığını Moskova ile bir diyalog konusu olarak ele alıyor.

İddialara verilen yanıtlar. Nijer'e Suriyeli savaşçı gönderildiği iddiası üzerine Millî Savunma Bakanlığı Mayıs 2024'te AFP'ye « Tüm bu iddialar yanlış » yanıtını verdi. SADAT Temmuz 2024'te BBC'ye Nijer'de herhangi bir faaliyet yürütmediğini bildirdi. BBC'nin başvurduğu Dışişleri Bakanlığı yanıt vermedi. Sudan konusunda Ankara, Chatham House'un Mayıs 2026'da kullandığı ifadeyle, Sudan ordusuna doğrudan İHA teslim ettiğini yalanlıyor. Somali konusunda Türk makamları Mayıs 2026'da askerî varlıklarının bir siyasi kesime hizmet ettiği yolundaki görüşü reddetti. Burkina Faso ve Mali'de sivillerin öldüğü İHA vuruşları, Mali sözleşmesi ve The Sentry'nin tarif ettiği karar zinciri konularında ise, yazım tarihi itibarıyla Türk makamlarının veya üreticinin kamuya açık bir açıklamasına rastlamadık.

IV. Orta Sahel: üç AES devletiyle ilişkilerin durumu

Mali. İlişki her şeyden önce bir teçhizat ilişkisi. Bu ilişki, The Sentry'nin Akıncı sözleşmesine dayanarak 16 Eylül 2026'da yayımladığı raporla belgeleniyor. Altı araç için 210 milyon dolar tutarındaki sözleşme 15 Ağustos 2024'te imzalandı. İmzayı Savunma Bakanlığı değil, doğrudan devlet başkanına bağlı Devlet Güvenliği Ulusal Ajansı'nın (ANSE) Genel Müdürü Albay Modibo Koné attı. 2024 bütçe kanunu ANSE'ye yaklaşık 30 milyon dolar, yani sözleşme tutarının yedide birini ayırıyordu; The Sentry, kaynağın nereden geldiğine dair kamuya açık bir hesap bulamadığını belirtiyor. Sözleşmenin 19. maddesi, Baykar'ın bir bileşen veya sistemin tamamı için ihracat lisansı alamamasını mücbir sebep sayıyor ve şirkete sorumluluk üstlenmeden çekilme imkânı veriyor. Mali için eşdeğer bir hüküm yok; hükümet tasarrufları, yaptırımlar veya

bir darbe Mali'nin ödeme yükümlülüğünü askıya almıyor.

Aynı rapor araçların kullanımını da tarif ediyor. Araçları Mali Silahlı Kuvvetleri kullanıyor; Türk tarafı eğitim ve teknik destek sağlıyor, Baykar araçları işletmiyor. Afrika Kolordusu (Africa Corps) ise Su-24M bombardıman uçakları kullanıyor. Aynı kuruluşun daha önceki bir soruşturması, vuruş onaylarının Rus subaylara kadar çıktığı sonucuna varıyor; tanıklıklar, Türk İHA'larının gözetlediği hedeflerin ardından Rus uçaklarınca vurulduğunu aktarıyor. Bu unsurlar tek bir kaynağa dayanıyor ve başka kaynaklarla teyit edilmedi. Doğru iseler, Mali cumhurbaşkanlığına bağlı bir servisin bedelini ödediği Türk sistemleri, Rus komutasının dahil olduğu bir karar zinciri içinde kullanılıyor. Raporun saptayabildiğimiz tavsiyeleri Türkiye'ye veya üreticiye yönelik değil: bileşen lisansı veren devletlerden (Ukrayna ve Kanada anılıyor) bu lisansları yeniden incelemeleri, Avrupa Birliği, Birleşik Krallık, Kanada ve Avustralya'dan ise Koné'ye yaptırım uygulamaları isteniyor. Bamako'nun başlıca güvenlik ortağı, mevcudu 2.000-2.500 olarak tahmin edilen birliğiyle Rusya olmayı sürdürüyor. Ankara 25 Nisan 2026 saldırılarını kınadı. RFI'nin görüştüğü analistler doğrudan bir Türk müdahalesini olası görmüyor, Bamako talep ederse danışman gönderilebileceğini değerlendiriyor; Mali makamlarının Moskova'ya bağımlılığı azaltmaya çalıştığını da kaydediyorlar.

Nijer. Üç ilişki içinde en çeşitlenmiş olanı. 2020 tarihli eğitim anlaşmasını, Türk şirketlerinin altın ve uranyuma erişimini kolaylaştıran Ekim 2024 tarihli madencilik mutabakat zaptını, 2025 tarihli askerî ve mali anlaşmayı, eğitmenlere ilişkin Nisan 2026 protokolünü ve General Tiani'nin 3-5 Haziran 2026 Ankara ziyaretinde imzalanan dört metni kapsıyor: Ekonomik ve Ticaret Ortak Komitesi, 2026-2030 yükseköğretim işbirliği, Dostluk Hastanesi'nin işletilmesi, diplomatik istişareler. Türk tarafına göre görüşmelerde savunma, güvenlik, enerji, madencilik, ticaret, yatırım, eğitim, sağlık ve tarım ile askerî eğitim ve istihbarat ele alındı. Bu ziyaret, Nijer devlet başkanının 2023'ten bu yana Afrika dışına yaptığı ilk ziyaretti. Niamey'in artık işlevleri birbirinden farklı üç dış güvenlik ortağı var: 101 numaralı hava üssünde konuşlu Afrika Kolordusu ile 28-29 Ağustos isyanının bastırılmasına katkıda bulunan Rusya; 30 Ağustos'ta savaş uçakları gönderen, 21 Ekim'de askerî işbirliği protokolü imzalayan ve Ekim sonunda asker konuşlandırmaya başlayan Cezayir; İHA filosunu sağlayan ve yerinde eğitim verecek olan Türkiye.

Burkina Faso. En az kurumsallaşmış ilişki. Türk İHA'ları 2022'den beri hizmette ve makamlar bu araçlara harekâtın yürütülmesinde merkezî bir rol atfediyor. İki ülke arasındaki ilk siyasi istişare toplantısı 20 Ekim 2026'da Ankara'da yapıldı; Türk tarafı bir savunma ve güvenlik anlaşması imzalama isteğini dile getirdi. Bir sonraki toplantı 2027'de Vagadugu'da öngörülüyor.

Üç ülkede de Türkiye'nin teklifi Rus yapısına ekleniyor, onun yerini almıyor. Üç başkentten hiçbiri Türkiye ile ortaklığı Afrika Kolordusu'na bir alternatif olarak sunmadı. Ankara ile Moskova arasında bu sahada operasyonel bir eşgüdüm bulunduğunu ortaya koyan kamuya açık bir belge yok; bununla birlikte Türkiye Dışişleri Bakanı, Afrika'nın iki başkent arasındaki istişare konuları arasında yer aldığını belirtti. Control Risks analisti Beverly Ochieng RFI'ye, Mali'deki Rus paramiliterlerin Türkiye üzerinden teçhizat temin ettiğini söyledi; bu bilgi başka bir kaynakça doğrulanmadı. Gözlenen tablo, Ağustos sayısının tarif ettiği tablodur: bağımlılıklarını, her biri ayrı bir işlevi karşılayan birden çok tedarikçi arasında dağıtan devletler.

V. İki dış parametre: Libya ve Cezayir

Libya, Türkiye'nin Afrika'daki en eski ve en ağır angajmanının bulunduğu ülke. Kasım 2019'da Trablus hükümetiyle imzalanan deniz yetki alanları mutabakat muhtırası ve ardından gelen 2020 askerî müdahalesi Ankara'yı tek bir tarafın yanına yerleştirmişti. Türkiye 2025'ten itibaren iki otoriteyle de temas yürütüyor: Saddam Hafter'in Ankara'da kabulü, doğudaki kuvvetlere yönelik eğitim programları, Millî Savunma Bakanı'nın SAHA 2026 fuarı vesilesiyle Saddam Hafter ve Trablus'un savunma bakan yardımcısıyla görüşmesi. 20 Ekim 2026'da doğuda toplanan Temsilciler Meclisi, altı yıl önce reddettiği 2019 muhtırasını oybirliğiyle onayladı ve Ankara ile ilişkileri kesen 2020 tarihli kararlarını kaldırdı. Metne karşı çıkan eski Meclis Başkanı Akile Salih ayın başında görevden uzaklaştırılmıştı.

Hukuki uyuşmazlık. İki tarafın görüşleriyle birlikte aktarılmalıdır. Yunanistan'a göre Türkiye ile Libya'nın karşılıklı veya bitişik kıyıları yoktur ve çizilen sınır, Girit'in ve diğer Yunan adalarının deniz hukukundan doğan haklarını yok saymaktadır. Avrupa Birliği Aralık 2019'dan beri muhtıranın üçüncü devletlerin egemenlik haklarını ihlal ettiğini, deniz hukukuna uygun olmadığını ve üçüncü devletler bakımından hukuki sonuç doğuramayacağını savunuyor. Mısır, onayı 21 Ekim'de reddetti. BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne taraf olmayan Türkiye'ye göre ise sınırlandırma hakkaniyet ilkesine tabidir, adalar bir anakara devletini kıta sahanlığından yoksun bırakamaz ve anlaşma, Birleşmiş Milletler'in tanıdığı Libya hükümetiyle yapılmıştır. Doğunun onayı, karşı çıkanların Libya parlamentosunun onayının bulunmadığı yolundaki argümanını ortadan kaldırıyor; üçüncü devletlerin tutumunu ise değiştirmiyor. Trablus'a davet edilen Afrika devletleri bakımından bu uyuşmazlık doğrudan çıkarlarının dışında kalıyor. Ancak Türkiye'nin, bu devletlerin iki ortağıyla, yani Avrupa Birliği ve Mısır'la ilişkilerinin bir bölümünü belirliyor.

Frankofon Afrika'yı ilgilendiren iki sonuç var. Birincisi zirvenin kendisi: dördüncü Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi, Şubat 2025'te Afrika Birliği'nde alınan karar ve Temmuz 2026'da imzalanan ev sahipliği anlaşması uyarınca 8-9 Aralık 2026'da Trablus'ta yapılacak; Türk basını Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın katılacağını bildiriyor. İkincisi Rus lojistiğiyle ilgili. Eylül sayısı, Afrika Kolordusu'nun Sahel'deki ikmalinin Hafter tarafının denetimindeki bölgede bulunan üslerden geçtiğini ortaya koymuştu. Türkiye'nin artık iki Libya otoritesiyle de, bu koridorun bağlı olduğu otorite dahil, yerleşik bir ilişkisi var. Ankara'nın bu konumu Rus yapısına karşı kullanmaya çalıştığını gösteren kamuya açık bir unsur bulunmuyor; iki varlık Mali'de olduğu gibi Libya'da da yan yana sürüyor.

Cezayir hem Türkiye'nin Afrika'daki birinci ekonomik ortağı hem de rolü üç ay içinde değişen bir Sahel güvenlik aktörü. Cumhurbaşkanları Tebbun ve Erdoğan 7 Mayıs 2026'da Ankara'da Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi'nin ilk toplantısına eş başkanlık etti ve 10 milyar dolarlık ticaret hedefi belirledi. Cezayir'de 1.600'den fazla Türk şirketi faaliyet gösteriyor ve Sahel, ikili siyasi istişarelerin gündeminde yer alıyor. Niamey isyanından bu yana Cezayir sırasıyla dört savaş uçağı gönderdi (30 Ağustos), Nijer ile askerî işbirliği protokolü imzaladı (21 Ekim), parlamentosundan konuşlanma izni aldı (25 Ekim) ve Ekim sonunda bir askerî konvoyu sınırdan geçirdi. Bölge basını bunu Cezayir ordusunun 1973'ten bu yana yurt dışındaki ilk angajmanı olarak sunuyor. Avrupa Birliği harekâtın dayanağı ve hedefleri hakkında açıklama istedi.

Eylül sayısı, Cezayir'in teklifinin serinin ölçütlerini karşıladığını, ancak komşu bir devletin kendi çıkarlarını da taşıdığını kaydetmişti. İki ay içinde kapasite teslimden asker konuşlandırmaya geçilmesi bu çekinceyi doğruluyor. Türkiye ile karşılaştırma çıkarların yapısına ilişkin. Cezayir'in Nijer ve Mali ile ortak sınırları, doğal gaz boru hattı ve Sahra-ötesi karayolu projeleri ve anlaşmazlıkları var: Nisan 2025'te Cezayir hava savunması Mali'ye ait bir Akıncı'yı düşürdü ve bu olay Bamako ile on beş ay süren bir kopuşa yol açtı. Türkiye'nin bölgede ne sınırı ne de kendine

ait bir altyapı projesi var; çıkarları ticari, madencilik ve sanayi alanlarında. Bu fark Ankara için ortaklarıyla toprak kaynaklı bir anlaşmazlık riskini azaltıyor; karada angaje olma yönündeki çıkarını da azaltıyor. Ankara'nın Cezayir, Niamey ve Bamako ile ilişkileri eşzamanlı yürüyor ve Türk malzemesi bu başkentlerden ikisi arasındaki bir anlaşmazlığın merkezinde daha önce yer aldı.

VI. Diğer teklifler: aynı ölçütlerle Çin ve Amerika Birleşik Devletleri

Seri Fransa'yı, Rusya'yı ve Cezayir'i değerlendirdi. İki ortak henüz ayrı bir incelemeye konu olmadı. Türkiye'nin teklifi onlar hesaba katılmadan konumlandırılamayacağı için burada kısaca değerlendiriliyorlar.

Çin. Sahra altı Afrika'nın birinci başlıca silah tedarikçisi (2021-2025'te %22). Orta Sahel'de kamu şirketi Norinco, Eylül 2024'te Mali ile teçhizat, eğitim ve teknoloji aktarımını kapsayan bir anlaşma imzaladı. Yitian-L hava savunma sistemleri 2026 başına kadar Gine üzerinden Mali'ye teslim edildi; Eylül 2026'da Burkina Faso'da Sky Dragon 30 sistemleri görüldü. Çin'in bölgede askerî varlığı yok. Ağırlığı öncelikle ekonomik: Mali'nin güneyinde iki lityum madeni, 2025'te Burkina Faso'ya 30 milyon doları aşan yardım. Foreign Policy Research Institute'un Temmuz 2026 tarihli çalışması Çin'i Burkina Faso'nun maddi ağırlık merkezi olarak tanımlıyor. Ölçütler bu teklife uygulandığında sonuç şöyle: birinci ölçüt karşılanıyor, çünkü teklif askerî varlık içermiyor; ikinci ölçüt mevcut olgular ışığında karşılanıyor, çünkü Çin'in bir iç güç mücadelesine katıldığı belgelenmiş değil; üçüncü ölçüt Norinco anlaşmasında duyuruldu, ancak bugün için doğrulanamıyor. Sınırlar başka türden: Afrika Stratejik Araştırmalar Merkezi daha gevşek ihracat denetimlerine ve silahların silahlı gruplara sızmasına dikkat çekiyor; yaratılan bağımlılık ise askerî olmaktan çok mali ve madencilik eksenli. Çin'in içişlerine karışmama ve güçler arası rekabeti reddetme söylemi de diğerleri gibi bir konumlanma aracıdır: Çin silah tedarikinde Türkiye'nin doğrudan rakibi ve Bamako fuarında Çinli sanayiciler de yer aldı.

Amerika Birleşik Devletleri. Washington, 2024'te Nijer'den çekildikten sonra üç AES devletiyle kanalları yeniden açtı. Mali Savunma Bakanı'nı ve bazı yetkilileri hedef alan yaptırımlar 27 Şubat 2026'da kaldırıldı. Dışişleri Bakanlığı'nın Afrika'dan sorumlu üst düzey yetkilisi Nick Checker Mart ayında Bamako, Vagadugu ve Niamey'i ziyaret etti. Mali üzerinde gözetleme uçuşlarının yeniden başlaması müzakere ediliyor. Afrika Komutanlığı'nın komutanı General Dagvin Anderson 10 Kasım 2026'da Bamako'da General Goïta tarafından kabul edildi; bir anlaşma açıklanmadı. Aktarıldığı kadarıyla Amerikan teklifi istihbarat ile madenlere (uranyum, lityum, altın) erişimi birleştiriyor. Teklif henüz oluşmuş değil ve ancak öngörü düzeyinde değerlendirilebilir: havadan istihbarat birinci ölçüt anlamında bir hizmettir; siyasi koşulun terk edilmesi Amerikan teklifini rakiplerininkine yaklaştırıyor; yetkinlik aktarımından söz edilmiyor. Bu dönüşün Ankara bakımından iki etkisi var. Birincisi, imkânları diğer bütün ortakların üzerinde olan bir istihbarat sağlayıcısı sahaya giriyor. İkincisi, Türkiye'nin NATO üyeliğinin ona Washington'ın gerekli göreceği bir aracılık rolü kazandırmadığı doğrulanıyor: ABD Bamako ile doğrudan görüşüyor.

Serinin üç ölçütüne göre Orta Sahel'deki güvenlik teklifleri

Ortak	Baskın format	1. Varlık yerine hizmet	2. İç denge	3. Doğrulanabilir aktarım
Fransa	2022-2025'e kadar üsler ve harekât; sonrasında eğitim ve istihbarat (Çad)	Önceki formatta karşılanmadı; mevcut format hizmetle sınırlı	İlgili devletlerce tartışmalı bulundu; kopuşun gerekçesi	Eğitim eski; dönem sonunda özerklik sağlanamadı
Rusya	Afrika Kolordusu birlikleri (Mali, Nijer, Burkina Faso)	Karşılanmıyor: hizmet, varlığın kendisi	Karşılanmıyor: 28-29 Ağustos 2026'da Niamey'de müdahale	Sınırlı
Cezayir	Hava desteği, askerî protokol, Nijer'de konuşlanma (Ekim 2026)	Ağustos 2026'ya kadar karşılandı; o tarihten beri değişiyor	Makamların talebiyle müdahale; komşu devlet çıkarları	Eğitim önerildi; ölçmek için erken
Çin	Silah, madencilik yatırımı, yardım; askerî varlık yok	Karşılanıyor	Mevcut olgular ışığında karşılanıyor	Duyuruldu (Norinco-Mali anlaşması, 2024); doğrulanamıyor
ABD	Müzakere aşamasında teklif: havadan istihbarat, madenler	Anlaşma sonuçlanırsa hizmet	Siyasi koşul 2026'da kaldırıldı	Gündemde değil
Türkiye	İHA, eğitim, sivil ağlar; Abéché tesisi, Nijer'de öngörülen eğitmenler	Büyük ölçüde karşılanıyor; varlık artıyor	Yerleşik olgular ışığında karşılanıyor; çekinceler (ANSE sözleşmesi, SADAT)	Kısmen karşılanıyor

Okuma notu: Fransa, Rusya ve Cezayir'e ilişkin değerlendirmeler 1. ve 3. sayıları özetler; Çin ve ABD'ye ilişkin olanlar bu bölümde yapılmıştır; Türkiye'ye ilişkin olan VII. bölümde gerekçelendirilmiştir.

VII. Türkiye'nin teklifinin serinin ölçütlerine göre değerlendirilmesi

Eylül sayısı, Sahel devletlerinin her güvenlik ortağına yöneltebilecek konumda olduğu üç talebi formüle etti. Bu talepler burada yalnızca kamuya açık unsurlar temelinde Türkiye'ye uygulanıyor.

Birinci ölçüt: askerî varlık yerine hizmet. Türkiye'nin Frankofon Afrika'daki teklifinin büyük bölümü hizmet niteliğinde: teçhizat satışı, Türkiye'de eğitim, teknik destek. Türkiye bu bölgede bir iktidarı korumakla görevli bir garnizon bulundurmuyor. Bununla birlikte fiziksel varlık artıyor: 2025'ten beri Abéché tesisi ve 2026 protokolüyle Nijer üslerinde öngörülen, mevcudu açıklanmayan eğitmenler. Ölçüt büyük ölçüde karşılanıyor; ancak ters yönde bir gelişme var ve izlenmesi gerekiyor. Somali örneği olası seyri gösteriyor: 2017'de açılan bir eğitim merkezi, 2025'te iki katına çıkan bir birlik, Meclis'in belirlediği 2.500 kişilik üst sınır.

İkinci ölçüt: iç dengede taraf olmama. Hiçbir kaynak, Türk kuvvetlerinin Frankofon Afrika'daki bir ortak devletin iç çatışmasına katıldığını bildirmiyor. Niamey'de 28-29 Ağustos'ta sonucu Afrika Kolordusu belirledi, ardından Cezayir pekiştirdi; herhangi bir Türk müdahalesi aktarılmadı. Bu saptamayı üç unsur sınırlıyor. Mali Akıncı sözleşmesini Savunma Bakanlığı değil, cumhurbaşkanlığına bağlı güvenlik servisi imzaladı; bu durum söz konusu teçhizatı iktidarın merkezine en yakın noktaya yerleştiriyor. Özel şirket SADAT hakkında yinelenen iddialar var: Suriye İnsan Hakları Gözlemevi, 2023 sonundan itibaren ekonomik tesisleri korumak üzere Nijer'e gönderilen yaklaşık 1.000-1.100 Suriyeli savaşçının devşirilmesini bu şirkete atfediyor; Jeune Afrique 2024'te şirketin Mali'de devlet başkanını korumakla görevli birlikleri eğittiğini

yazdı. SADAT ve Millî Savunma Bakanlığı bunları yalanlıyor; bu bilgiler bağımsız olarak doğrulanmadı. Son olarak, Frankofon bölgenin dışında, Chatham House'un Ekim 2026 tarihli bir çalışması Türkiye'nin Somali'de federal hükümeti destekleyen taraf olarak algılandığını ve muhalefetin bir bölümünün Ankara'nın tarafsızlığını sorguladığını kaydediyor; Ankara bunu reddediyor. Ölçüt, yerleşik olgular ışığında karşılanıyor. SADAT'a ilişkin iddialar doğrulanırsa karşılanmamış olacak; Somali örneği de kalıcı bir varlığın zamanla bir taraf tutma olarak okunduğunu gösteriyor.

Üçüncü ölçüt: doğrulanabilir yetkinlik aktarımı. Türkiye'deki kurslar, Nijer'de öngörülen yerinde eğitim ve BAMEX 2026 için seçilen yerli üretim teması bu yönde. Ancak sistemlerin kullanımına ilişkin eldeki veriler bağımlılığın sürdüğünü gösteriyor. AFP'ye göre Çad'da İHA'ların uçurulması ve bakımı kısmen Türk operatörlerce yapılıyor. Mali'de Türk tarafının eğitim ve teknik desteği sürüyor; sözleşmenin 19. maddesi ise sistemin kullanılabilirliğini, ne Bamako'nun ne de Ankara'nın söz sahibi olduğu üçüncü ülke ihracat lisanslarına bağlıyor. Frankofon Afrika'daki herhangi bir müşteri devletin bugün bu araçları kendi imkânlarıyla faal tutabildiğini gösteren kamuya açık bir unsur yok. Ölçüt kısmen karşılanıyor.

« Üçüncü yol » ifadesi üzerine. İfade, Türkiye'nin teklifini iki tekliften ayırdığı ölçüde doğrudur: eski sömürge gücünün teklifinden, çünkü Türkiye'nin Sahra altı Afrika'da ne o tarihsel yükü ne de üs formatı var; Rusya'nın teklifinden, çünkü Türkiye rejimleri koruma işlevi üstlenmiyor. Farklı nitelikte bir ilişkiyi ima ettiği ölçüde ise doğru değildir. Tarihçi Issouf Binaté 2025'te, Türkiye'nin stratejisinin içerik bakımından Fransa'nın veya Çin'in stratejilerinden temelde farklı olmadığını değerlendiriyordu. VI. bölümdeki tablo ayrıca Türkiye'nin bu yolda yalnız olmadığını gösteriyor: Çin ilk iki ölçütü Türkiye'den daha net biçimde, askerî varlık olmaksızın ve daha büyük mali imkânlarla karşılıyor. Türkiye'nin teklifini ayırt eden, silahın, eğitimin, altyapı imtiyazlarının, okulun ve hastanenin tek bir ortakta bir araya gelmesidir. Ortak devletler bakımından başlıca etkisi, aralarında tercih yaptıkları seçeneklerin sayısını artırmasıdır.

DEĞERLENDİRMENİN ÖZETİ

Varlık yerine hizmet: büyük ölçüde karşılanıyor. Koruma garnizonu yok; Abéché tesisi ve Nijer'de öngörülen eğitmenler var.

İç dengede taraf olmama: yerleşik olgular ışığında karşılanıyor. Çekinceler: Mali sözleşmesinin devlet güvenlik servisince imzalanması; SADAT'a ilişkin, yalanlanan ve doğrulanmayan iddialar; Somali'deki taraflılık algısı.

Doğrulanabilir yetkinlik aktarımı: kısmen karşılanıyor. Eğitim fiilen veriliyor; bakım ve Çad'da kullanım hâlâ tedarikçiye bağımlı; bileşenler üçüncü ülke lisanslarına tabi.

VIII. Sınırlar ve açık dosyalar

Frankofon Afrika'daki ekonomik ağırlık. Kıta geneli göstergeler bu bölgede karşılık bulmuyor. Senegal ve Nijer ile ticaretin toplamı Türkiye-Afrika ticaretinin %2'sinden az; Dakar ile 1 milyar dolar hedefi hacmin iki katına çıkmasını gerektiriyor. Ticaret Türkiye lehine fazla veriyor: 2025'te kıta ölçeğinde yaklaşık 8 milyar dolar. Ekim 2025'teki Türkiye-Afrika İş Forumu'nda Afrika İş Konseyi Başkanı, ortaklığın yatırıma, teknoloji aktarımına ve sanayileşmeye dayanmasını istedi. Doğrudan yatırım stoku, müteahhitlik sözleşmelerinin hacmiyle kıyaslanamayacak kadar düşük; bu sözleşmeler sermaye girişi değil, bedeli ödenen hizmetlerdir.

Kullanım maliyeti. En iyi belgelenen örnek Çad. Le Monde'a göre 2024'te teslim edilen Anka ve Aksungur İHA'larını işletmek N'Djamena için fazla maliyetli oldu. AFP'nin 1 Ekim 2026'da aktardığı bir kaynağa göre bazı araçlar 50 milyon dolarlık ödenmemiş borç nedeniyle birkaç kez yerde kaldı; üst düzey bir Çadlı subay bunu yalanlıyor. Aynı dönemde Çad, 2026 baharından itibaren Fransa ile kalıcı üs içermeyen, eğitim ve istihbarata dayalı düşük profilli bir işbirliğini yeniden başlattı. Mali'de Akıncı sözleşmesinin tutarı, sözleşmeyi imzalayan ajansın yıllık bütçesinin yaklaşık yedi katı ve finansmanı kamu hesaplarında izlenemiyor. TB2'nin satın alma fiyatı düşük; daha ağır sistemlerin sahip olma maliyeti düşük değil ve Türkiye'nin teklifi bugün için bu maliyeti finanse edecek kamuya açık bir mekanizma içermiyor.

Etkinlik. İHA'lar Sahel ordularına kendi ellerinde tuttukları bir hava kabiliyeti kazandırdı. Çatışmanın seyrini ise değiştirmedi. Mali'de JNIM'in Eylül 2025'ten beri uyguladığı akaryakıt ablukası, 25 Nisan 2026'daki eşgüdümlü saldırılar ve Kidal'in kaybı, bu araçlar üç yılı aşkın süredir hizmetteyken yaşandı. General Camara'nın BAMEX'teki açıklaması bu durumu kabul ediyor. Teçhizat, inisiyatifi yeniden ele almanın bir koşulu, ama yeterli koşulu değil. Türkiye harekâtın yürütülmesini üstlenmeyi önermiyor; hiçbir Sahel devleti de bunu talep etmiyor.

Sistemlerin kullanımı ve sivil kayıplar. Yerleşik olgular şunlar. Burkina Faso'da Human Rights Watch, Ağustos-Kasım 2023 arasında en az 60 sivilin öldüğü üç vuruşu ordunun TB2 İHA'larına atfetti. Mali'de aynı kuruluş, ordunun şu İHA vuruşlarını belgeledi: 25 Nisan 2026'da Guimbé (on iki çocuk ve genç öldü), 17 Mayıs'ta Tené (on yetişkin), 29 Temmuz'da Kidal bölgesinde bir sağlık merkezi, 19 Ağustos'ta Bandiagara bölgesindeki Tombonkoré hayvan pazarı (altı erkek öldü, yirmi kadar kişi yaralandı) ve 16 Eylül'de Mopti bölgesindeki Guélédié (sekiz sivil öldü). Kuruluş araç tipini belirtmiyor, Mali'nin TB2 ve Akıncı kullandığını hatırlatıyor. Uluslararası Af Örgütü, Mart 2024'te Amasrakad'da en az on üç sivilin (yedisi çocuk) öldüğü iki vuruşu belgeledi. Human Rights Watch'ın aktardığı ACLED verilerine göre Mali kuvvetleri ve Afrika Kolordusu Nisan-Ağustos 2026 arasında 94 sivilin ölümüne yol açan 47 İHA vuruşu gerçekleştirdi; bir yıl önce aynı dönemde 22 vuruş ve 44 ölüm kaydedilmişti. The Sentry üç yıllık dönemde 199 hava vuruşunda 731 sivil ölümü sayıyor. Human Rights Watch'ın Mali ve Rus makamlarına gönderdiği yazılar yanıtsız kaldı.

Bu vuruşlara ulusal ordular karar veriyor ve vuruşları onlar icra ediyor; yayımlanan hiçbir soruşturma hedef seçiminde üreticiyi veya Türk personelini sorumlu göstermiyor. İhracatçı devletin sorumluluğu, harekâta katılan bir birliğin sorumluluğundan farklı türdendir. Yine de yok değildir ve üç somut sonuç doğurmaktadır. Birincisi hukuki: üçüncü devletlere yöneltilen bileşen lisanslarını yeniden inceleme talebi, üreticinin tedarik zincirini hedef alıyor. Kanada'nın TB2'lerde kullanılan sensörlere ilişkin lisansları 2020'de askıya alması ve bu kısıtın ancak 2024'ten sonra kalkması, bu aracın daha önce kullanıldığını gösteriyor. İkincisi siyasi: Türk araçları Rus subayların dahil olduğu bir karar zinciri içinde çalışıyorsa, Mali'de Türkiye'nin teklifi ile Rus yapısı arasındaki ayrım, yani üçüncü yol fikrinin dayanağı ortadan kalkıyor. Üçüncüsü güvenlikle ilgili: 2024'te Türk İHA satışlarının durdurulması çağrısı yapan JNIM, iletişiminde Türkiye'yi adıyla hedef gösteriyor; bu durum bölgedeki Türk vatandaşlarını, okulları, şantiyeleri ve imtiyaz tesislerini riske açık hâle getiriyor.

Aydınlatılmamış dosyalar. SADAT'a ilişkin iddialar sınırlı sayıda kaynağa dayanıyor; başlıca kaynak Suriye çatışmasını izleyen bir kuruluş. İddialar yalanlandı. Buna rağmen iki yıldır basında ve araştırma merkezlerinin yayınlarında, ortak devletlerde yayımlananlar dahil, tekrarlanıyor; ayrıntılı bir kamuya açık yanıtın bulunmaması bunların dolaşımda kalmasına yol açıyor. Frankofon bölgenin dışındaki Sudan dosyası bu bölgede de etki doğuruyor. Washington Post Mart 2025'te Baykar ile Sudan savunma sanayii kuruluşu arasındaki 120 milyon dolarlık bir

sözleşmeye ilişkin belgeleri yayımladı: TB2'ler, yer kontrol istasyonları, 600 mühimmat, yerinde teknik destek. Le Monde Ağustos 2026'da Türkiye'yi, Suudi finansmanıyla, Sudan ordusunun başlıca askerî destekçisi olarak tanımladı. Cumhurbaşkanı Erdoğan Haziran 2026'da General Burhan'ı Ankara'da kabul etti. Ankara doğrudan teslimat yapıldığını yalanlıyor. Chatham House'a göre, bütün taraflar birlikte ele alındığında, Ocak-Nisan 2026 arasında Sudan'da belgelenen 880 sivil ölümünün %80'inden fazlası İHA vuruşlarından kaynaklandı. 20 Ağustos 2026'da Çad, Sudan ordusunu kendi topraklarının yüz kilometreden fazla içinde bir konvoyu vurmakla suçladı; bu vuruşta Türk yapımı bir aracın kullanıldığını ortaya koyan bir bulgu yok. Çad böylece hem Türkiye'nin ortağı hem de, bu bilgilere göre, taraflardan birinin Türk malzemesi kullandığı bir çatışmanın etkisine açık durumda. Son olarak Critical Threats Project, Nijer ve Somali'de imzalanan sözleşmelerin Türkiye'de iktidara yakın şirketlere yaradığını kaydediyor ve bunu bir yönetişim sorunu olarak sunuyor. I. bölümde anılan, doğrudan görüşmeyle verilen veya yerelde şeffaflık eksikliği gerekçesiyle eleştirilen imtiyazlar da aynı gözlemin kapsamına giriyor.

Libya parametresine bağımlılık. Aralık zirvesinin Trablus'ta yapılması, deniz yetki alanları muhtırasının kapsamı ve Libya'nın güneyi üzerinden Sahel'e erişim, Türkiye'nin desteklediği ancak denetlemediği bir kurumsal birleşme sürecine bağlı. 20 Ekim onayı Ankara'nın Doğu Akdeniz'deki konumunu güçlendirdi ve Yunanistan'ın, Mısır'ın ve Avrupa Birliği'nin itirazlarını yeniden canlandırdı. Başlıca dayanak noktası bölünmüş bir devlet olan bir Afrika angajmanı, bu bölünmüşlüğe bağımlı kalır.

İzlenecek göstergeler

20 Kasım 2026 — COP31'in kapanışı: Türkiye'nin Afrika ile bir iklim işbirliği mekanizmasına ve bunun finansmanına ilişkin olası açıklamaları.

8-9 Aralık 2026 — Trablus Zirvesi: Frankofon Afrika devletlerinin temsil düzeyi, bildirinin ve eylem planının içeriği, güvenlik koşulları.

Kasım-Aralık 2026 — BAMEX 2026'nın devamı: başta Mali olmak üzere olası sipariş açıklamaları; yerli üretim veya bakıma ilişkin taahhütler.

2026 sonu — Nijer: Türk eğitmenlerin gelişi, mevcudu ve konuşlanacağı yerler; Afrika Kolordusu ve Cezayir birliğiyle bir arada bulunma düzeni.

Sürekli — Mali: Human Rights Watch ve The Sentry raporlarının devamı; bileşen tedarikçisi devletlerin lisans kararları; Türkiye'nin İHA'ların kullanım koşullarına ilişkin olası açıklamaları.

Sürekli — Mali: ABD-Mali gözetleme uçuşu görüşmelerinin sonucu ve bunun Türk ve Rus imkânlarıyla ilişkisi.

2027 — Burkina Faso: 20 Ekim'de gündeme gelen savunma ve güvenlik anlaşmasının imzalanması; Vagadugu'daki siyasi istişare toplantısı.

Sürekli — Çad: borçların ödenmesi, İHA'ların faaliyet durumu, Fransa ile işbirliğinin formatı, Sudan çatışmasının yansımaları.

Sürekli — Libya: deniz yetki alanları muhtırasının uygulanması; Yunanistan, Mısır ve AB tepkileri; kurumsal birleşmenin seyri.

Sürekli — Türkiye: onay süreci 2013'ten beri sürdüğü bildirilen Silah Ticareti Antlaşması'nın onaylanması.

2027 başı — 2026 yılı Türkiye-Afrika ticaret rakamları: 50 milyar dolar hedefine uzaklık, Sahra altındaki Frankofon Afrika'nın payı, Senegal ile 1 milyar dolar hedefine doğru ilerleme.

Sürekli — Cezayir-Türkiye: Nijer'de eşgüdüm veya rekabet; Sahel'in gelecek ikili istişarelerdeki yeri.

Çıkarımlar

Türk karar vericiler için. Bu sayıda saptanan sınırlar teklifin tasarımından kaynaklanmıyor; kamu kararıyla ele alınabilecek noktalardan kaynaklanıyor. Bunlardan altısı yalnızca Ankara'nın yetkisinde.

- **Kullanım koşulları.** 5201 sayılı Kanun rejimi malzemenin varış yerini denetliyor, kullanımını denetlemiyor. Silahlı İHA satışlarına bağlı kullanım ve raporlama hükümlerinin yayımlanması ve Millî Savunma Bakanlığı'nın verdiği izinlere işlenmesi, sistemlerinin kullanımı tartışıldığında Türkiye'ye ileri sürebileceği bir pozisyon kazandırır. Bu adım Türkiye'yi, böyle bir pozisyonu bulunmayan iki doğrudan rakibinden de ayırır.
- **Mali'deki karar zinciri.** The Sentry'nin aktardıkları doğruysa Türk sistemleri Rus onayıyla kullanılıyor. Bu konu Bamako ile diyaloğun ve, Dışişleri Bakanı'nın ifadesiyle, Moskova ile istişarelerin kapsamına giriyor. Türkiye'nin teklifi ile Rus yapısı arasındaki ayrımın inandırıcılığı bu noktaya bağlı.
- **Yabancı lisanslı bileşenler.** Bileşen tedarikçisi devletlere yöneltilen tavsiyeler, sanayi zincirinin Türkiye'nin denetlemediği halkasını hedef alıyor. Risk yalnızca Mali pazarını değil, üreticinin bütün ihracatını ilgilendiriyor. Bu risk bileşenlerin yerlileştirilmesiyle ve bir önceki maddedeki sorunun çözülmesiyle karşılanır.
- **Tartışmalı dosyalar.** SADAT ve Sudan iddialarına verilen yalanlamalar bir cümleden ibaret; iddialar ise raporların tamamına yayılıyor. Belgeye dayalı bir yanıt (şirketin statüsü, izin verilen faaliyetler, Sudan'a teslimatların tabi olduğu rejim) Dışişleri Bakanlığı'nın ve Millî Savunma Bakanlığı'nın görev alanında. 2013'te imzalanan Silah Ticareti Antlaşması'nın onaylanması aynı etkiyi daha genel bir düzeyde doğurur.
- **İdame finansmanı.** Çad örneği, kullanımının finansmanı planlanmadan satılan bir filonun satıcının aleyhine döndüğünü gösteriyor. Türk Eximbank'ın alıcı kredileri ve Africa Finance Corporation'daki hissedarlık bir çerçeve sunuyor; bugün teslim edilen sistemlerin idamesine ayrılmış bir araç bulunmuyor.
- **Frankofon Afrika ve sivil boyut.** Açıklanan hedefler ile ölçülen sonuçlar arasındaki en büyük fark bu bölgede. Burada kalıcı etki doğuran araçlar sivil: Niamey'deki hastane, okullar, imtiyazlar, burslar. Trablus Zirvesi ve COP31'in devamı, yatırım, sağlık ve enerji alanlarında rakamlı bir taahhüdün verilebileceği iki tarih. Vatandaşların ve sivil tesislerin JNIM tehdidine karşı korunması bu taahhüdün tamamlayıcısıdır.

Afrikalı kamu karar vericileri için. Türkiye'nin teklifi, teçhizat ve eğitim seçeneklerini diğer tedarikçilerin önermediği süre ve koşullarla genişletiyor. Teklifin yararını dört sözleşme unsuru belirliyor: yalnızca satın alma fiyatı değil, ömür boyu sahip olma maliyeti; bakım ve kullanımda özerkliğe ilişkin doğrulanabilir bir takvim; Mali sözleşmesinin sağlamadığı, mücbir sebep hükümlerinde karşılıklılık; alıcının bizzat belirlemesinde yarar bulunan kullanım ve denetim kuralları. Alımın savunma bütçesinin ve hesap denetiminin dışında, bir güvenlik servisi eliyle yapılması satıcının olduğu kadar alıcı devletin konumunu da zayıflatıyor. Çad örneği, kullanımının finansmanı planlanmadan edinilen bir filonun beklenen kabiliyeti üretmediğini

gösteriyor.

Ekonomik aktörler için. Frankofon Afrika'da Türk varlığı öncelikle müteahhitlik firmalarından ve imtiyaz işletmecilerinden oluşuyor; Senegal ve Nijer ile 2025-2026'da kurulan ikili çerçeveler bugün düşük olan ticaret akışlarını hedefliyor. Nijer'in madencilik ve enerji sektörleri, uygulaması henüz izlenmesi gereken çerçeve anlaşmalara konu. İklim boyutu (yenilenebilir enerji, depolama, sulama) Türk şirketlerinin referans sahibi olduğu ve çok taraflı finansmanın ikili finansmanın zayıflığını telafi edebileceği bir alan açıyor. Orta Sahel'deki Türk çıkarlarına yönelik güvenlik riski, JNIM'in Türkiye'yi hedef göstermesi hesaba katılarak değerlendirilmelidir.

Üçüncü ortaklar için. Türkiye, Fransa'nın bıraktığı yeri doldurmuyor ve Rusya'nın rejimleri koruma işlevine talip olmuyor. Teçhizat, eğitim ve sivil ağlar alanında konumlanıyor; bu alanda silah tedarikinde Çin ile rekabet ediyor, 2026 yazından itibaren de Nijer'de Cezayir'le, Mali'de ABD ile aynı sahada bulunuyor. Bu varlığı rakip gören Avrupalı ortakların eğitim ve finansman alanında Türkiye'de bulunmayan imkânları, bileşen lisansları yoluyla da Türk sanayisi üzerinde bir kaldıraçları var. Bu kaldıracın kullanılması muhtemelen bileşenlerin yerlileştirilmesini hızlandırır ve kaldıracın kendisini zayıflatır. Çad örneği, bölge devletlerinin teklifleri birbirinin yerine koymaktan çok birleştirdiğini gösteriyor.

© Stratigma 2026 — stratigma.org

Ek 1. Kronoloji, 2024-2026

Nisan 2024 — Burkina Faso'ya bir düzine kadar TB2 ve Akıncı teslimatı.

15 Ağustos 2024 — Mali Akıncı sözleşmesinin ANSE Genel Müdürü tarafından imzalanması (210 milyon dolar, altı araç).

Ekim 2024 — Türkiye-Nijer madencilik mutabakat zaptı.

Ocak 2025 — Türkiye-Çad anlaşması; Abéché tesisinin kullanımı.

Nisan 2025 — Cezayir hava savunması Mali'ye ait bir Akıncı'yı düşürdü; Cezayir-Bamako kopuşu.

Temmuz-Ağustos 2025 — Nijer ile askerî ve mali işbirliği anlaşması; Senegal ile ek protokol.

Kasım 2025 — Bamako'da BAMEX fuarının ilk edisyonu.

27 Şubat 2026 — ABD'nin Malili yetkililere yönelik yaptırımları kaldırması.

7 Nisan 2026 — Eğitmen görevlendirilmesine ilişkin Türkiye-Nijer protokolü.

25 Nisan 2026 — Mali'de eşgüdümlü saldırılar; Ankara'nın kınaması.

7 Mayıs 2026 — Türkiye-Cezayir Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi'nin ilk toplantısı.

3-5 Haziran 2026 — General Tiani'nin Ankara ziyareti; dört metnin imzalanması.

28-30 Ağustos 2026 — Niamey isyanı ve Afrika Kolordusu'nun katkısıyla bastırılması; Cezayir savaş uçaklarının gönderilmesi.

16 Eylül 2026 — The Sentry'nin Mali'deki hava savaşına ilişkin raporu.

1 Ekim 2026 — AFP'nin Çad'ın borçlarına ve İHA'ların yerde kalmasına ilişkin haberi.

19-22 Ekim 2026 — Human Rights Watch'ın Mali raporları.

20 Ekim 2026 — Türkiye-Burkina Faso siyasi istişareleri; Libya Temsilciler Meclisi'nin deniz yetki alanları muhtırasını onaylaması.

21-31 Ekim 2026 — Cezayir-Nijer askerî protokolü, parlamento izni, bir Cezayir konvoyunun Nijer'e girişi.

9-13 Kasım 2026 — BAMEX'in ikinci edisyonu; AFRICOM komutanının Bamako'da kabulü (10 Kasım).

9-20 Kasım 2026 — Antalya'da COP31.

8-9 Aralık 2026 — Dördüncü Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi, Trablus.

© Stratigma 2026 — stratigma.org

Ek 2. Ülke bazında Türk araçları, Frankofon Afrika

Belgelenen araçların dökümü

Ülke	Güvenlik	Ekonomi ve altyapı	Sivil alan ve siyasi çerçeveler
Nijer	TB2 (2022), Hürkuş, zırhlı araçlar; eğitim anlaşması (2020); askerî ve mali anlaşma (2025); eğitmen protokolü (7 Nisan 2026)	Niamey Havalimanı (Summa); madencilik mutabakat zaptı (2024); 273 milyon dolar ticaret; Ekonomik ve Ticaret Ortak Komitesi (2026)	Dostluk Hastanesi; Maarif okulları; TİKA (sulama, tarım, hayvancılık); diplomatik istişareler (2026)
Mali	TB2 (Aralık 2022), Akıncı (2024 sözleşmesi); özel kuvvetler kursları; BAMEX fuarı (2025, 2026)	Saptanan büyük bir imtiyaz yok	TİKA Dakar ofisinin kapsamında
Burkina Faso	TB2 (2022), Akıncı (2024); Ankara'nın istediği savunma anlaşması	Saptanan büyük bir imtiyaz yok	Siyasi istişareler (20 Ekim 2026); TİKA Dakar ofisinin kapsamında
Çad	Hürkuş, Anka, Aksungur (2023-2024); Abéché tesisi (2025)	AFP'ye göre 50 milyon dolar borç; yalanlandı	—
Senegal	Askerî ve mali işbirliği ek protokolü (Ağustos 2025)	Blaise Diagne Havalimanı (Limak-Summa, 25 yıllık imtiyaz); 400-500 milyon dolar ticaret, hedef 1 milyar dolar	TİKA bölge ofisi; Karma Komisyon (6. toplantı, Nisan 2026)
Gine	—	Konakri Limanı konvansiyonel terminali (Albayrak, 2018); Konakri Havalimanı'nın genişletilmesi (2023)	—

Bu döküm yalnızca bu sayıda anılan ve yöntem bölümünde belirtilen kaynaklarla belgelenen araçları içerir; eksiksiz değildir.

Ek 3. Tartışmalı dosyalarda kanıt durumu

Kaynakların ortaya koydukları ve Türkiye'nin yanıtı

Dosya	Kaynaklar	Kanıt durumu	Türk makamlarının yanıtı
Burkina Faso'da sivillerin öldüğü İHA vuruşları (2023)	Human Rights Watch (Ocak 2024)	Soruşturmayla ortaya kondu; araçlar TB2 olarak belirlendi	Kamuya açık bir açıklama saptanmadı
Mali'de sivillerin öldüğü İHA vuruşları (2024-2026)	Human Rights Watch, Uluslararası Af Örgütü, ACLED, Jeune Afrique ve Bellingcat	Vuruşlar ortaya kondu; 2026 olaylarında araç tipi belirtilmedi	Kamuya açık bir açıklama saptanmadı
Mali Akıncı sözleşmesi (210 milyon dolar, ANSE)	The Sentry; Jeune Afrique'in yayımladığı sözleşmeye dayanarak	Sözleşme belgesi yayımlandı; kaynağın menşei belgelenmedi	Kamuya açık bir açıklama saptanmadı
Mali'de vuruşların Rus subaylarca onaylanması	The Sentry (önceki soruşturma, tanıklıklar)	Tek kaynak; teyit edilmedi	Bugün için söz konusu değil
Nijer için devşirilen Suriyeli savaşçılar; SADAT'ın rolü	Suriye İnsan Hakları Gözlemevi; AFP, BBC ve Amerika'nın Sesi aktardı	Bağımsız olarak doğrulanmadı	MSB (Mayıs 2024) ve SADAT (Temmuz 2024) yalanladı; Dışişleri Bakanlığı BBC'ye yanıt vermedi
SADAT'ın Mali'de devlet başkanını koruyan birlikleri eğitmesi	Jeune Afrique (2024)	Tek kaynak	Şirketin genel yalanlaması
Sudan ordusuna İHA teslimatı	Washington Post (belgeler, Mart 2025); Le Monde (Ağustos 2026)	Basına yansıyan belgeler; Türk yapımı araçların varlığını birden çok kaynak aktarıyor	Doğrudan teslimat yalanlandı
Çad'da İHA'ların ödenmeyen borçlar nedeniyle yerde kalması	AFP (1 Ekim 2026), Le Monde	Adı açıklanmayan kaynak	Üst düzey bir Çadlı subay yalanladı; Türk tarafının bir açıklaması saptanmadı
Rus paramiliterlerin Türkiye üzerinden teçhizat temin etmesi	RFI'nin aktardığı Control Risks analisti	Doğrulanmadı	Bugün için söz konusu değil

Yöntem ve kaynaklar

Bu sayı yalnızca açık kaynaklara dayanmaktadır. Doğrudan incelenen belgeler: The Sentry'nin 16 Eylül 2026 tarihli raporu; Human Rights Watch'ın 29 Haziran ve 22 Ekim 2026 tarihli açıklamaları; Chatham House'un 20 Mayıs 2026 tarihli analizi; Dışişleri Bakanı'nın 2 Temmuz 2026 tarihli röportajı ve Bakanlığın silahların kontrolüne ilişkin sayfası; Türkiye'nin Silah Ticareti Antlaşması Taraf Devletler Konferanslarındaki beyanları (2023, 2025); Anadolu Ajansı haberleri; SETA'nın Ağustos 2026 tarihli analizi; Critical Threats Project notları (Nisan 2026); ACI Afrika'nın ve imtiyaz sahibi şirketlerin belgeleri. Resmî kaynaklar: Ticaret Bakanlığı (3 Kasım 2026 açıklamaları), Cumhurbaşkanlığı (4 Haziran 2026), Algérie Presse Service, Libya Dışişleri Bakanlığı, Nijer, Burkina Faso ve Senegal cumhurbaşkanlıkları ve bakanlıkları. Afrika basını: Sidwaya, Burkina24, ActuNiger, Tamtaminfo, Le Soleil, Seneweb, Tchadinfos, Le Pays (N'Djamena), Financial Afrik, The Libya Observer, Agence Ecofin, Military Africa. Uluslararası basın: AFP, Reuters, RFI, Jeune Afrique, BBC, Middle East Eye. Veriler: SIPRI (Mart 2026), ACLED. Çalışmalar: Atlantic Council, Institute for Security Studies, Afrika Stratejik Araştırmalar Merkezi, Foreign Policy Research Institute, CERI-Sciences Po (Balcı ve Binaté, 2026). Human Rights Watch'ın 19 Ekim 2026 tarihli raporu, Le Monde ve Washington Post haberleri ile Jeune Afrique-Bellingcat soruşturması, başta Reuters olmak üzere kaynağı belli aktarımlar üzerinden incelenmiştir. 5201 sayılı Kanun ve yönetmeliği, uzmanlık literatüründeki sunumlarına dayanılarak aktarılmıştır. Türk resmî rakamları kaynağı belirtilerek verilmiş, bağımsız bir karşılaştırmadan geçirilmemiştir. Bir dosyada Türk tarafının açıklamasının

bulunmadığının belirtilmesi, araştırmamızda böyle bir açıklamaya rastlanmadığı anlamına gelir; hiçbir açıklamanın bulunmadığı anlamına gelmez. Yazım 12 Kasım 2026'da, BAMEX fuarı ve COP31 kapanmadan ve Trablus Zirvesi yapılmadan önce tamamlanmıştır.

Stratigma, İstanbul'da kurulu, Afrika ve Güneydoğu Asya'nın siyasi ve ekonomik dinamiklerinin analizinde uzmanlaşmış bir stratejik istihbarat ve danışmanlık kuruluşudur. **Stratigma L'Afrique**, kuruluşun Fransızca yayımlanan aylık Pan-Afrika analiz serisidir. Değerlendirme ölçütleri için başvuru sayısı: Sayı 3, Eylül 2026, « Moscou en Afrique : l'Africa Corps et les limites du modèle ». Gelecek sayı: Sayı 6, Aralık 2026. İletişim: stratigma.org · © Stratigma 2026. Kaynak gösterilerek alıntılanabilir.